
Raulin, Anne: Anthropologie urbaine. Paris, Armand Colin/VUEF 2002.

Kadeřábková, Jaroslava – Trhlínová, Zuzana

Kulturní a sociální život obyvatel města je opředen mnoha mýty. Reálné podobě fenoménu města přispívá mnoho vědních disciplín, z nichž antropologický pohled, vycházející ze sociologických premis, může přispět k hlubšímu poznání sociálních i kulturních jevů ve městech. Předkládaná publikace je dokladem snahy evropských antropologů shrnout některé dosavadní poznatky a ve srovnávacím pohledu naznačit městská specifika v geografickém prostoru. Přínosem uvedené publikace je také snaha o zhodnocení některých teoretických a metodologických východisek studia města. Autorka se snažila problematiku antropologického pohledu na město zasadit do historického kontextu. Autorka ve své publikaci poukazuje na mnohé práce s urbánní antropologie a sociologie a to jak z pera britských, tak i francouzských badatelů. Struktura a zaměření publikace ji předurčuje k širšímu využití. Může sloužit nejen pro užší badatelský okruh, ale může být zejména využívána jako studijní texty pro mladé adepty tohoto odvětví antropologie.

Urbánní antropologii autorka rozčlenila do čtyř obsáhlých částí, z nichž každá představuje určitou oblast poznání historických a socio-kulturních charakteristik městského prostředí. První část je zaměřena na vývojové mezníky a vytváření městských struktur od antiky po období středověku, kdy podle autorky vznikají základní urbánní modely v Evropě. Na historický základ navazuje druhá část, kde autorka rozebírá specifické přístupy ke studiu vývoje měst nejen v Evropě, ale také v USA (např. proces metropolizace), v Africe a v dalších částech světa. Tento přístup je veden až do současné doby. Srovnávací pohledy umožňují postihnout specifika vývoje a struktury evropských měst. V této souvislosti se také zamýšlí nad městským právem a administrativním postavením měst v území.

V této části je věnována jedna rozsáhlá kapitola koncepci „globální analýzy“ (une analyse globale), kde věnuje pozornost antropologickým studiím tzv. Chicagské školy, která jako první převzala iniciativu studia města v komplexním pohledu a sledovala město jako laboratoř sociálních a kulturních vztahů. Snahou badatelů tzv. Chicagské školy bylo postihnout socio-ekonomickou strukturu města vyjádřenou v teorii tzv. koncentrických zón. Ze základních premis tzv. Chicagské školy přechází autorka k hodnocení vývoje měst a jejich sociální struktury i kulturních specifik druhé poloviny 20. století. Zamýšlí se nad jednotlivými přístupy shromažďování informací a zdrojů dat ke studiu urbánního prostředí. Specifickou pozornost věnuje statistickým definicím města a hledáním kritérií pro postavení jeho charakteru.

Hlavní náplní třetí části publikace jsou otázky vytváření městských sociálních vrstev a jejich charakteristik. Zvláštní pozornost je věnována postavení základních rysů života a významu vyšších, středních i dělnických vrstev jako aktérů rozvoje urbánního prostoru. V analýze reprodukce sociální struktury města sleduje význam ekonomického, sociálního a kulturního kapitálu, který přispívá ke stabilizaci a do značné míry omezuje sociální mobilitu ve městě. Uvedená analýza pomáhá pochopit sociální a kulturní postavení minorit ve městě a v neposlední řadě také podstatu „ghettizace“ některých čtvrtí, které vznikají nejen ve městech vyspělých, ale i rozvojových zemích.

Od problematiky minorit a etnické solidarity přechází autorka k tématům kulturních specifik. Zabývá se subkulturami různých specifických sociálních skupin obyvatel měst a sleduje jejich životní styly i problémy jejich integrace. V této souvislosti věnuje pozornost také příčinám vzniku sociálně-patologických jevů, které jsou typické pro život některých specifických sociálních skupin.

Čtvrtá část publikace je věnována otázkám identity občanů s urbánním prostředím. Tato část je inspirující pro pochopení prostorového vnímání obyvatel města, které hraje roli při zpracování koncepcí jak soukromého, tak veřejného prostoru města. V této kapitole zdůrazňuje význam badatelských výsledků Kevina Lynche a dalších, kteří se obrazu města v představách jejich obyvatel věnují. Výsledky těchto studií sehrávali roli při vzniku tzv. mentálních map, využívaných v konkrétních urbanistických a architektonických plánech měst i dalších aktivitách spojených s řízením rozvoje měst.

Pozornost je v této publikaci také zaměřena na význam slavností, folklóru a dalších lidových zábav a tradic jako integrujícího faktoru města. Významná výročí a tradiční svátky i další městské rituály vstupují do života obyvatel měst a pozitivně přispívají k vytváření identity obyvatel i k jejich snaze participovat na zlepšení obrazu města a jeho dalšího rozvoje. Vedle těchto městských rituálů autorka neopomněla zdůraznit význam sportu a sportovních klání, které sehrávají obdobnou integrační i identifikační úlohu. Součástí této kapitoly je také analýza významu trhů, týdenních bazarů a dalších obchodních a tržních aktivit ve městech, které ovlivňují bohatost a rozmanitost městského veřejného prostoru.

Procesy integrace a globalizace ovlivňují proměny měst na všech kontinentech, vstupují do sociálních, kulturních i ekonomických charakteristik měst a mnohdy stírají různorodost městských struktur, které vznikaly v průběhu mnoha staletí. Tato publikace v teoretické i metodologické rovině ukazuje nezbytnost širších a hlubších pohledů na život obyvatel měst v jeho mnohotvárné podobě. Urbánní antropologie umožňuje hlubší pohled na podstatu specifických rysů vývoje měst, proto má své nezastupitelné místo mezi vědními disciplínami, které se městem zabývají. Specifika měst v jejich architektonické a urbanistické podobě, v městském způsobu života, v rozmanitosti sociálních i kulturních vazeb představují součást kulturního dědictví, které by mělo být zachováno pro budoucí generace i v období rychlých technologických, inovačních a civilizačních změn.

Kadeřábková, Jaroslava – Trhlínová, Zuzana